

UZASADNIENIE

K. B., reprezentowany przez pełnomocnika, pismem z dnia 27 stycznia 2017 roku złożył w Sądzie Okręgowym w Koninie wniosek o zasądzenie na jego rzecz kwoty 180.000,00 zł, tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z niewątpliwie niesłusznego wykonania w okresie od dnia 13.12.1981r. do dnia 8.12.1982r. decyzji nr (...) Komendanta Wojewódzkiego MO w K. z dnia 13.12.1981r. o internowaniu wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty. W uzasadnieniu wniosku pełnomocnik wskazał na okoliczności jakie towarzyszyły internowaniu K. B., w szczególności poddanie licznym represjom oraz szykanom, w tym użycie także przeciwko niemu armatek wodnych, pałek oraz psów, czy odebranie mu przedmiotów osobistych – fotografie najbliższych oraz przedmioty kultu religijnego, które następnie zostały zniszczone przez straż więzienną (k. 2-8).

Wyrokiem z dnia 4 maja 2017r. w sprawie sygn. akt II Ko 10/17 Sąd Okręgowy w Koninie, na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zw. z art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 23.02.1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, umorzył przedmiotowe postępowanie (pkt I sentencji wyroku) oraz orzekł o kosztach postępowania, obciążając nimi Skarb Państwa (pkt II sentencji wyroku), w uzasadnieniu wskazując, iż wyrokiem Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 3 listopada 2008r., sygn. akt II Ko 75/08/„O”, zasądzono na rzecz K. B. kwotę 25.000,00 zł, tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia, wynikłych z wykonania w okresie od 13 grudnia 1981r. do dnia 8 grudnia 1982r. decyzji nr (...) Komendanta Wojewódzkiego MO w K. z dnia 13 grudnia 1981r., a zatem aktualnie domagał się on ponownego zastosowania przepisów ustawy lutowej w stosunku do tej samej szkody. Nadto w odniesieniu do wnioskodawcy nie znajdował zastosowania art. 8 ust. 4 ustawy lutowej, stanowiący odstępstwo od zasady res iudicata (k. 77, k. 82-83).

Apelację od przedmiotowego orzeczenia wywiódł pełnomocnik wnioskodawcy, zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść wydanego w sprawie orzeczenia, tj. art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zw. z art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 23.02.1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego poprzez błędne zastosowanie tych przepisów i uznanie, że w niniejszej sprawie zachodzi powaga rzeczy osądzonej;
2. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 8 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 23.02.1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego poprzez ich błędne zastosowanie, wyrażające się w przyjęciu, że za zasądzeniem na rzecz wnioskodawcy zadośćuczynienia nie przemawiały względy słuszności.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie wniosku w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji (k. 88-91).

Wyrokiem z dnia 14 września 2017r., sygn. akt II AKo 66/17, Sąd Apelacyjny w Poznaniu wznowił postępowanie w sprawie II Ko 75/08 Sądu Okręgowego w Koninie, zakończone wyrokiem wydanym w dniu 3 listopada 2008r. i ww. sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Koninie do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy okazała się celowa, albowiem pozwoliła na uchylenie zaskarżonego rozstrzygnięcia w całości i w następstwie tego przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, co nastąpiło jednak nie na skutek uwzględnienia stawianych przez skarżącego zarzutów, lecz w wyniku zmiany sytuacji procesowej wnioskodawcy przed wydaniem rozstrzygnięcia przez tut. Sąd Apelacyjny.

Także zmiana okoliczności procesowych sprawy legła u podstaw rozpoznania wywiezionej przez pełnomocnika apelacji, pomimo jej cofnięcia za zgodą K. B., a to z powodu treści art. 440 k.p.k. – pozostawienie rzeczzonego środka odwoławczego bez rozpoznania prowadziło do utrzymania w mocy rażąco niesprawiedliwego orzeczenia,

albowiem uniemożliwiłoby ono wnioskodawcy dochodzenie zadośćuczynienia z tytułu poniesionych krzywd, pomimo wznowienia postępowania w sprawie II Ko 75/08 Sądu Okręgowego w Koninie z wniosku K. B. z dnia 27 sierpnia 2008 r.

Nie przesądzając na chwilę obecną merytorycznej zasadności złożonego przez pełnomocnika K. B. wniosku o zadośćuczynienie w kwocie 180.000,00 zł, orzeczenie Sądu Okręgowego nie mogło się ostać, a to ze względu zmianę sytuacji prawnej wnioskodawcy w toku postępowania już przed Sądem Apelacyjnym. Jak bowiem wskazano w części historycznej, na skutek wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 14 września 2017r. zostało wznowione postępowanie Sądu Okręgowego w Koninie, sygn. akt II Ko 75/08, w którym wyrokiem z dnia 3 listopada 2008r. zasądzono na rzecz K. B. kwotę 25.000,00 zł, tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia. Tym samym przestało istnieć prawomocne rozstrzygnięcie, które legło u podstaw zaskarżonego orzeczenia Sądu I instancji. Odwołując się w tym miejscu do argumentum a contrario, przywołać należy stanowisko Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2008r., WZ 30/08, że ponowne złożenie wniosku przez osobę uprawnioną na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego Państwa Polskiego o zasądzenie na jej rzecz odszkodowania i zadośćuczynienia, w sytuacji gdy nadal w obrocie prawnym funkcjonuje prawomocne postanowienie o zasądzeniu na jej rzecz określonych kwot odszkodowania i zadośćuczynienia, orzeczonych na podstawie art. 8 ust. 1 wskazanej ustawy, stwarza tzw. ujemną przesłankę dopuszczalności postępowania, o której mowa w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Abstrahując jednak od zmiany okoliczności procesowych w przedmiotowej sprawie w toku samego postępowania apelacyjnego i pozbawienia bytu prawnego orzeczenia Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 3 listopada 2008r., zauważyć należy, iż brak formalnego rozdzielenia przez Sąd Okręgowy w Koninie w wyroku z dnia 3 listopada 2008r. kwoty, jaka została przyznana z tytułu odszkodowania, od tej zasądzonej tytułem zadośćuczynienia za doznane krzywdy, było błędem orzecznictwem, aczkolwiek orzeczenie to dopóki istniało w obrocie prawnym korzystało w powagi rzeczy osądzonej i wiązało sąd orzekający. Jednakowoż analiza przebiegu postępowania w sprawie II Ko 75/08/„O” rodzi kolejne wątpliwości, w tym i co do tego w przedmiocie, którego z roszczeń ówczesnie Sąd Okręgowy procedował. I tak z treści pisemnego wniosku K. B. z dnia 27 sierpnia 2008r., jak i tego złożonego przezeń ustnie podczas rozprawy głównej w dniu 3 listopada 2008r., wynika, iż domagał się on zasądzenia kwoty 25.000,00 zł z tytułu odszkodowania (utraconego zarobku i zmniejszonej emerytury). Jedynie z przebiegu przesłuchania wnioskodawcy na rozprawie można wysnuć przypuszczenia, że w polu widzenia Sądu orzekającego w tamtej sprawie znajdowała się również ewentualna szkoda natury niematerialnej, co – z uwagi na brak pisemnych motywów wyroku - obecnie trudno jednoznacznie ustalić. Przyjęcie jednak, że przedmiotem postępowania w sprawie II Ko 75/8/„O” Sądu Okręgowego w Koninie było wyłącznie żądanie naprawienia szkody materialnej wyrządzonej wnioskodawcy na skutek wykonania decyzji o internowaniu (z tytułu utraconego zarobku i zmniejszonej emerytury, które na dzień złożenia wniosku K. B. oszacował na kwotę 55.000 zł), prowadziłoby do wniosku, że kwestia naprawienia szkody niematerialnej nie stanowiła jak dotąd przedmiotu postępowania sądowego, a więc nie podlegała merytorycznemu rozpoznaniu. Przyjęcie takiego stanowiska oznaczałoby zaś, iż kategoryczne stwierdzenie Sądu orzekającego w sprawie II Ko 10/17 o domaganiu się przez wnioskodawcę ponownego stosowania tej samej ustawy w stosunku do tej samej szkody byłoby nieuprawnione.

Osobną jest kwestią, czy w realiach niniejszej sprawy wysunięte roszczenie o zadośćuczynienie okaże się zasadne i w jakim zakresie. To jednak powinno być przedmiotem merytorycznego rozpoznania wniosku, do czego nie dopuścił Sąd Okręgowy w Koninie, umarzając postępowanie w przedmiocie żądania zadośćuczynienia za doznaną przez K. B. krzywdę wynikłą z wykonania względem niego w okresie od dnia 13.12.1981r. do dnia 8.12.1982r. decyzji nr (...) Komendanta Wojewódzkiego MO w K. z dnia 13.12.1981r. o internowaniu.

Jedynie na marginesie Sąd II instancji wskazuje na nietrafność argumentacji, jaką skarżący przedstawił w wywiedzionej przez siebie apelacji – zasadnie Sąd Okręgowy w Koninie nie dopatrył się przesłanek pozwalających w odniesieniu do sytuacji procesowej K. B. na zastosowanie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej jako odstępstwa od zasady powagi rzeczy osądzonej – już sama analiza literalnej treści ww. przepisu wskazuje na brak występowania wskazanych w nim, a stanowiących *conditio sine qua non*, przesłanek jego zastosowania. Przywołać w tym miejscu należy postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28.09.2016r., II AKz 471/16, w którego tezie wskazano, iż „art. 8 ust. 4

ustawy lutowej w tym sensie stanowi wyłom od zasady res iudicata, że w przypadkach, w których przemawiają za tym względy słuszności, umożliwia przyznanie odszkodowania na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, pomimo tego, że odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania orzeczenia, którego nieważność stwierdzono na jej mocy lub decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 roku w Polsce stanu wojennego, zostało już zasądzone w wyniku rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania, które w tym przedmiocie toczyło się w innym trybie niż na podstawie ustawy lutowej”. W realiach przedmiotowej sprawy wnioskodawca skorzystał z tego uprawnienia na mocy art. 8 ust. 1 ustawy, a nie w wyniku rozstrzygnięć zapadłych w następstwie wniesienia rewizji nadzwyczajnej, kasacji bądź wznowienia postępowania, a zatem przepis art. 8 ust. 4 ustawy lutowej nie mógłby mieć zastosowania.

Z powyższych względów uzasadnionym było uchylene zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, przy czym mając na uwadze wznowienie postępowania w sprawie II Ko75/08 także Sądu Okręgowego w Koninie zasadnym będzie, zarówno ze względów porządkujących, jak i ekonomiki postępowania, połączenie obu spraw – wznowionej oraz niniejszej dotyczącej wniosku o zadośćuczynienie – do wspólnego merytorycznego rozpoznania.

Izabela Pospieska Mariusz Tomaszewski Urszula Duczmal